

Carnea omenéscă are necesităţi şi poşte, sufletul are dorinţi, năsuinţi; dorinţile au tendinţi, iar tendinţile cele mai de multe ori întâlnesc obstacole într'un moment dat, obstacole fie materia'le. (neputinţa forţelor de a preveni şi învinge) fie morale (voinţi străine ce ni se opun). Iată deci îndârjirea, neascultarea, iritarea, tendinţa spre revoltă, póte şi de aci necesitatea represiunei, reprimanda, siluirea chiar.

Mai mult încă: fără intervenţiunii străine, adese ori tendintele nóstre spre un scop óre-care, dorinţile, plăcerile etc. ne aruncă în mijlocul unei situaţii neplăcute şi nu arare ori am experimentat prin noi înşine asemenea lucruri. Aşa, bună-óra voesc să ure o scară pentru că doresc să privesc orizontul de la o înălţime óre-care. Ametesc şi cad. Alt exemplu: încerc ceva — o speculă, spre pildă, peste puterile şi aptitudinea mea. Nu reuşesc şi mai mult încă, perd — fie bani, fie un timp precios. Incă un cas — şi din cele mai frecvente: mă leg cu o persónă óre-care, îmi pun tótă încrederea în ea şi la urmă constat, că în loc de un prieten sincer am de a face cu fiinţa cea mai perversă ce-mi puteam închipui vreodată. Iată atâtea pedepse, care nu-mi vin de la o mână străină, ci de la mine însumi, de la neputinţa, neghibăcia sau nepriceperea mea.

Mai rămâne deci îndoélă — în ceea ce privesce necesitatea pedepselor în şcolă — când vedem noi înşine rezultatul fatal al unei tendinţi greşite sau reu calculate se însărcinează cu pedepsirea prea îndrăzneţului? Şi mai departe ne întrebăm încă: societatea, în lupta-î inversunată, pututu-s'a ea emancipa de pedépsă? — E constat că nu. Cum deci să se emancipeze de un mijloc de corecţiune *copilul*, atunci când omul matur are încă nevoie de atâta şi atâtea represiuni şi pedepse, care-l strâng şi-l constrâng de a fi corect, chiar fără voia lui, câte odată?

Da, pedépsa este trebuitóre şi încă absolut trebuitóre în şcolă ca şi'n familie — în educaţiune, cu alte cuvinte.

Odată convenit asupra acestuî punct, trecem la a doua chestiune, strâns legată de cea dintăi: *Care sunt pedepsele scolare?*

Nu ne gândim, pentru moment, la regulament şi legea instrucţiunei şi póte nici la pedagogie; ci pentru a responde ne amintim de o cam dată, numai cum am fost pedepsiţi noi, când eram copii, cum am vădut pedepsindu-se, cum se mai pedepsesc încă pe alocurea şi cum am citit că se pedepsesc copiii în alte părţi, în alte ţeri mai înaintate — şi încă cu mulţi paşi — faţă de noi.

În trecut — și acel trecut nu e tocmai mult departat — copilul, la noi în țară și cam pretutindeni, era lasat absolut la discreția dascălului: palma, pumnul, linia, varga, curaua, biciul, vîna de boi etc. toate se prenumerau printre aparatele didactice. Fălci învinețite, nasuri turtite, obrazuri sîngerate, vînatăi pe trup, dinți săriți din gură sub impulsul autorității dăscălești, erau lucruri la ordinea zilei în materie de școală și educațiune.

Încetul cu încetul pedepsele încep a se reglementa — mai întâiu de pedagogie și apoi prin lege și astfel se ajunge pe hîrtie cu deosebire — a se esclude cu desăvîrșire pedepsele corporale și mai cu samă bataea din școală.

Totuși sunt țeri, precum e Anglia, de pildă, unde *ferula* e la înaltă stimă, de și sub raportul progresului, Anglia ne-a lasat de mult în urmă nu numai pe noi, dar chiar pe alte țeri mult mai sus clasate pe terenul cultural. Mai mult încă: Bain sfătuesce pe dascăl a pedepsi pe copil reducîndu-i mîncarea și fiind că la copiii saraci nu mai ai ce reduce, atunci dascălul e autorizat a sco-hori încă o treptă a pedepselor corporale și a recurge la *vargă*. Și să nu uităm că Bain este o autoritate, o somitate chiar, în materie de educațiune.

Față de cele expuse pînă aci, mai că ne-ar prinde mirarea: cum bataea s'a scos din școală și mai cu osebire din școla noastră primară?

Vom căuta, pe cât ne va sta prin putință, să atingem această chestiune. Pînă atunci însă ne mai oprim puțin asupra pedepselor în genere și mai cu samă asupra felului lor, asupra scopului ce urmăresc sau trebuie să urmărească și în fine asupra folosului ce se poate trage din aplicarea lor.

Am putea împărți pedepsele în: *pedepse corporale*, ca bataea, ținerea în genunchi sau în picioare, oprirea de a mânca etc.; *pedepse intelectuale*, precum e pensumul în genere — se înțelege însă că bine aplicat — și *pedepse așa numite morale*, adică acele pedepse care au de scop a dovedi și convinge pe copil că a greșit și greșala, fatal trebuia să atragă după sine pedepsa, care prin natura ei chiar nu e alt ceva de cât urmarea sau efectul greșelii.

Trebuie să mărturisim, că ori de ce natură ar fi pedepsa, atunci când e aplicată astfel în cât să nu mai pară, o lovire, o înfrînare sau o siluire, ci o urmare a greșelii, atunci, și numai atunci poate, ea e nimerită și are de rezultat, mai totdeauna, corectarea. Un copil, căruia i se dovedește că dacă a rupt sau a mur-

dărit caetul seǔ, trebuie numai de cât să i-l plătescă și dacă, mai cu samă, îl plătesce cu banii ce de acasă i se dădusără pentru prăjituri sau alviță, acel copil va înțelege, și încă foarte bine, — cunoștința fiind capatată prin experiență personală, că făcând pagubă altuia, trebuie să reparăm paguba făcută prin sacrificiul plăcerilor sau al necesităților noastre.

Acelaș lucru s'ar întâmpla cu un copil, căruia i s'ar interzice de a se primbla sau a se juca sărbătorea, pentru că nu și-a învățat lecțiile la timp și pe când alți copii se jocă voios, el ar fi condamnat să steie să citească. Sau cu un al treilea copil, căruia i s'ar retrage vremelnic afecțiunea, pentru că a fost necuviincios, neascultător etc. Ce bine ar pricepe acest din urmă copil, că încrederea și afecțiunea se câștigă cu greu și numai prin corectitudine și se pierde iute foarte ușor prin necuviință sau lipsă de onestitate. El va înțelege asemenea că orî ce acțiune își are urmările ei: *binele*, bine va aduce și *răul*, numai reu și așa fiind se va cumpeni în toate pornirile, fie fizice, fie morale, pentru a se feri de consecinți triste și fatale.

O asemenea educațiune ne dă ómenî soliđi, cumpętați, ómeni morali nu pentru că se tem de rigórea legilor, ci pentru că ceva intim îi îndémná și acel *ceva* e deprindere contractată din copilărie, deprindere care mai târđiú se schimbă în obiceiú în scrupul de conștiință. Și tocmai în acéstă deprindere (fiind că așa am apucat a o numi) constă adevărata moralitate emancipată, de prejudițiile sociale, pe de o parte și de *efectele de galerie*, pa de altă parte. Și se nu mi se impute expresia și cu deosebire cea din urmă; căci fie-care din noi am avut ocașia de a vede o sumă de moraliști, filantropi, o sumă de conștiințe pure și inocente ect. care în realitate nu caută și nu alérgă de cât după încadrare, după aplauzele galeriei—pentru ca să nu dicem împreună cu Eminescu: „*a canaliei de uliți*” și odată ramași singuri necontrolați de ochi indiscreți, bestia se trezesce în ei și moralistul devine cea mai degradată făptură ce s'a putut vede, filantropul un animal rapace, iar puristul.... o adevărată drojdie infectată de tot ce póte fi infecție morală.

Din cele aratate până aici rezultă în mod cu totul precis, că fie-care din cele trei feluri de pedepse: corporale, intelectuale și morale póte îmbraca caracterul pedesei despre care am vorbit mai sus, adecă că pedépsa să nu fie alt-ceva de cât consecința, efectul fatal al greșelei.

Să luăm câte-va exemple, în ceea ce privesce *pensumul*, bună oră, care e o pedepsă pur intelectuală; un copil nu-și învață lecția, i se dă s'o copie de trei sau de mai multe ori, după mărirea lecției, după felul cum a știut-o. Oare această pedepsă nu e consecința greșelii lui? Dacă înveța lecția și prin urmare o sciea, suferia el? și nu e just că dacă n'a învățat când trebuia să scrie, să copie lecția nesciută pentru ca scriind s'o învețe? și mai departe: nu pri-cope ore acel copil, că el e condamnat a scrie în timpul recreației pentru că n'a învățat atunci când era vremea învățatului?

Am pute merge mai departe chiar, adică să întindem această procedură corporală. Așa spre pildă: un copil dă o palmă sau o brâncă colegului său. Să punem pe acel atacat sa plătească adversarul cu aceeași monedă, ca să-l facem pe acesta să înțeleagă că palmă dai, palmă culegi. Aci însă se cere mult tact și prudență și tocmai pentru acesta nu stătuim pe educători de a practica acest gen de corecțiune, cu deosebire în școală, fiind că prin el adese ori deșteptăm sau întărim în inima copilului dorința de răzbunare, sentiment ce trebuie să combatem, la copii mai cu seamă, din toate puterile noastre.

(Va urma)

ZULNIA C. ISĂCESCU

Septembrie 1897.

RAZELE RÖNTGEN ȘI APLICAREA LOR.

Propunându-ne a publica în această revistă, pe lângă articole pedagogico-didactice și articole de domeniul științei pozitive, credem nimerit a face o mică și palidă recenzie, asupra unei descoperiri, de cea mai mare importanță în timpul din urmă, a *razelor Röntgen*.

Acosta cu atât mai mult, cu cât e de nevoie a se cunoască *utilitatea practică* a lor în chirurgie, bacteriologie etc. și a se explica și copiilor, cu ocaziunea diferitelor lecțiuni de științe fizico-naturale.

Profesorul *W. C. Röntgen* a făcut o comunicare societății fizico medicale din Würzburg, în Decembrie 1895, asupra descoperirii sale.

Dacă într'un tub de sticlă, de formă cilindrică, a lui Hitorf, a lui Lénard sau a lui Crookes și în care pătrund poli unei bobine Rumkorff, facem o descarcare electrică, vedem că se produce o lumină vie, lumină produsă de așa numitele raze *catodice*—acele, care pornesc de la polul negativ, numit *catod*—Acastă lumină influențează ast-fel un ecran uns cu platino-ciamură de bariu, pe care-l ținem aprópe, în cât vedem, că acel ecran, într'o cameră întunecósă, dă o lumină fluorescentă la fie-care descarcare a bobinei. Dacă punem între ecran și tubul luminos, un corp opac, vedem că el devine transparent, permițind a se ~~se~~ vedea prin el conturul obiectelor aședate dincolo de el.

Acastă transparentisare se datorează unor raze, numite *Röntgen*, după numele descoperitorului lor, emise prin fluorescență. Ele sunt inaccesibile nervului optic, pe care nu-l irită de loc.

Fată de aceste raze, *densitatea* (grosimea) corpurilor e indeferentă. Un corp cu cât e mai gros, cu atât devine mai transparent. O carte de sute de pagini e mai străvedetőre de cât un gém de 0^m003.

Cu ajutorul acestor raze ne permitem a studia scheletul în tótă întinderea lui, organele interne ale omului, cum și scheletul copiilor din mame, deci sunt necesare studiului anatomiei și chirurgiei.

Sunt de mare folos aceste raze și în bacteriologie, prin influența pe care o au asupra microbilor.

Perfecționarea descoperirii a mers repede. *Fotografiarea* obiectelor se făcea înainte, în ceasuri de vreme; acum se face în câteva secunde. Acésta, datorită perfecționării tubului.

Fotografiarea se face cam ast-fel: pe o cutie de lemn, în care se află placa fotografică, se pune obiectul de fotografiat. Tubul cu razele lui catode varsă lumină peste acel obiect. *Imaginea se formează acolo în cutie pe placa sensibilă*

* * *

Aplicațiunea practică a acestor raze în oficiile postale și vamale a dat un rezultat destul de satisfăcător. Inlocuindu-se tubul, cu un binoclu ușor cu ecran fluorescent și placa de sticlă cu un

ecran tot așa, aparatul n'are nevoie de întunec pentru funcționare, ceea ce e un interes capital pentru vămi.

Inginerul *D. Rémond* cu aparatul așa inventat și construit de *Gaston Séguay*, a făcut aplicațiuni industriale prin ajutorul razelor Röntgen la stațiunea vamală Bercy din Paris în prezența unui mare număr de somități științifice.

Revista străină, după care împrumutăm acestea, ne spune că experiențele dând rezultate satisfăcătoare, coletele poștale, care până atunci nu puteau fi examinate spre a fi constatate, ce conțin înăuntrul lor, de astă dată au putut fi verificate, fără a fi nevoie să le desfacă.

Un funcționar, luând pachetul după declarațiune, îl punea în fața ecranului fluorescent și astfel era verificat.

Un colet: *articele de Paris*, de proveniență algeriană, prin fotografiare s'a putut constata că conținea ceasornice pe care le și număra.

Un colet: *pălărie*, fotografiat s'a constatat că în interiorul ei stătea în picioare o păpușă frumoasă.

Un colet: *botine cu nasturi*, fotografiat s'a aflat, că pe lângă ele, mai erau și două persici superbe învăluite în hârtie fină.

Experiențele au durat o oră și s'au examinat un mare număr de cutii cu: butoni, broderii, mănuși, fel de fel de instrumente, descoperindu-se prin acest mijloc o mulțime de lucruri de contrabandă.

Ast-fel dar, razele Röntgen sau x. au devenit necesare nu numai în medicină, chirurgie, anatomie, bacteriologie etc. ci și în industrie, comerț și chiar știință la ce le va mai întrebuița crierul omului și timpul.

G. Simionescu.

Institutor.

DESPRE SURMENAJ (1)

După A. Mosso.

În 1877 la congresul de igienă din *Nuremberg*, profesorul *Finkelburg* pentru întâia oară a atras atențiunea învățaților asupra

(1). Exagerarea muncii fizice sau intelectuale.

(Vezi Dicționarul L. Șăineanu).

surmenajului. Concluzia discuțiunii fu, că educațiunea germană turbură dezvoltarea corpului și în special dezvoltarea vederii.

Copiii luați din viața liniștită, ce duc în familie și dați la școală, nu simt la început greul provocat de micile ocupațiuni intelectuale, pentru că totul e nou pentru ei și îi distreză; dar, mai târziu, fixarea atențiunii mult timp îi obosesc, le slăbesc toate puterile cu atât mai mult, cu cât ei sunt mai slabi. De adevărul celor deșise, ușor ne putem convinge, observând cum paliditatea încetul cu încetul, ia locul roșetei de pe obrajii lor fragedi; ei devin mai puțin vioi, mai puțin veseli; perd pofta de mâncare; devin triști, nervoși și se plâng de dureri de cap.

Profesul Finkelnburg a resumat ast-fel bolile produse de surmenaj: *«Turburările vederii, miopie, congestiune cerebrală manifestându-se prin dureri de cap, emorații și amețeli, frig, lipsă de poftă de mâncare și digestiune rea, încovoierea colonei vertebrale»*.

Abia s'a ridicat această chestiune și academiile, parlamente, congrese s'a ocupat cu rezolvirea ei. Asupra acestui punct există o literatură întregă. Sunt jurnale care se ocupă exclusiv de igienă scolară. La universitatea din Berna se ține chiar un curs special asupra acestui subiect.

Axel Key, profesor de fiziologie la *Stokholm*, publică o scriere importantă asupra surmenajului și cercetările făcute în Suedia demonstrează că învățămîntul se îngreună din ce în ce și devine prea obositor pentru copii. *Axel Key*, arată, că ceea ce le face rău copiilor este șederea prea mult în timpul prelegerilor și că ar trebui, să li se dea recreații mai lungi mai cu seamă pe timpul digestiunii.

Iată un consiliu pe care n'ar trebui să'l uite nici odată părinții și profesorii: *„Lăsați pe copii să trăiască fericiți; nu le obosiți creierul când îi vedeți că nu sunt aplicați; din potrivă, când îi vedeți sănătoși și cu dispozițiuni pentru învățatură, hrăniți în ei dragostea de știință, căci ea le va aduce glorie»*.

Copiii, cari nu pot suporta munca intelectuală, să îmbrățișeze un meșteșug ori o profesiune, pentru ca să nu fie expuși la oboseală prea mare și fiți siguri, că totul va merge bine.

Înainte de 7 ani să nu obosim pe copil, De la 7 ani în sus, ocupațiunile moderate ajută dezvoltarea creierului, căci după cum spun fiziologii: *funcțiunea dezvoltă organul*. Cursul trebuie cultivat în tocmă cum cultivăm un câmp pentru a nu'l lăsa să re-

vină la starea de sălbăticie. Să cultivăm creierul copilului, dar nici o dată să-l obosim. Să muncescă fie-care cât poate, iar nu cât vedem că pot munci alții.

În Anglterra, țară cu mult superioară celor alte din punct de vedere igienic — vorbesc de igiena școlară, — tinerimea suferă din cauza prea multor ocupațiuni intelectuale la care este supusă.

Ballantyne, profesor de bôle de copil la Universitatea din Edimburg, spune următoarele cu privire la școlă: „Școala trebuie să consacre mai multă atențiune dezvoltării corpului. Instrucțiunea să fie foarte variată, pentru a nu obosi atențiunea copiilor; orele de studiu să alterneze cu cele de repaos. În timpul vacanței să se înceteze ori ce ocupațiune intelectuală. Odăile de clasă să se construiască în cele mai bune condițiuni igienice“.

În fine idealul pe care *Ballantyne* vrea să-l ajungă școala este: *Impărțirea egală a timpului de școală între studiu și repaos.*

Ar fi de dorit ca acest ideal să se realizeze cât mai curând și în școlile noastre.

Cristina I. Bellyan.

1 Octombrie 97.

Excursiunile școlare.

Traducere din «Pädagogische Rundschau».

Odată cu începerea primăverii, simțim o nouă viață. Inima ne îndemnă, să mai părăsim odaia școlii și să ne înveselim împreună cu întreaga natură.

E de ajuns, să dicem: „Copii, astăzi vom face o mică plimbare!“ Această veste îi farmecă. Muțumirea se citește pe fețele tuturor. Dacă le-ar fi ertat, ar sări împrejurul profesorului și l-ar îmbrățișa.

Afară li-i deschisă marea carte a naturii. Natura, care îmbogățește pe om cu atâtea cunoștințe și-i trezesc nobilă simțire de admirație!

Să însoțim pe Domnul Profesor, într-o asemenea excursiune. C'o di mai înainte, el a umblat singur și ș'a schitat panul excursiunii.

la remas numai executarea. În drumul lor e o alee de co-

pacii, ale căror muguri se desfac. Ei oferă învățătura folositoare, cum își apără de bine natura creațiunile sale, nescotându-le la lumină, de cât la timp favorabil.

Pretudindenii e vieții. Ceta insectelor atât de variată, dă un alt material bogat de învățături: structura și forma corpului lor, culorile, felul vieții ce duc, foloșele sau stricăciunile, ce ne fac. Tote le învață cu mult mai mare interes și mai bine, de cât cetindu-le în clasă sau acasă pe carte.

Drumul îi conduce la o punte. Toți, copiii și profesorul, se opresc și observă apa curgătoare. Singuri au trecut de nenumărate ori puntea și apa, fără să se gândească la ele. Aici, profesorul scote din piraiaș o piatră și-i face să înțalégă murmurul apei, valurilor și o mulțime de idei precise asupra geografiei fizice. Cu acest chip, ei capătă pe nesimțite cunoștinți trainice, pentru că observând lucrurile, e dovedit că toate i se imprimă pentru totdeauna în minte.

Mergând mai departe excursioniștii, găsesc un om, care lucrează câmpul. Și aici prin cercetări alese, profesorul scie să-i facă a iubi viața agricolă. Toți își deschid sufletul și prin toate întrebările, nu află de cât adevăruri.

Profesorul își îmbogățește și el acum cunoștințele filosofice, prin câte mai citește în sufletele copiilor.

Opriti în margina câmpiei, fie-care se silește să-și arăte cunoștințele despre plante. Dacă e vre-un deluț ne suim pe el. De aici vedem satele vecine, cursul vre-unei ape, strădile, linia drumului de fier, orizontul etc. Ast-fel își cunoște copilul orașul și prin analogie cu această țara și chiar lumea întreagă.

Când vre unul va mai umbla odată tot pe acest drum, singur, nu-i va mai fi urit, pentru ca întreaga împrejurime îi vorbește și-l interesează.

Fie-care excursiune se poate varia. Așa altă dată, mergând în pădure unde se taie lemne, cu metru măsurăm lungimea copacilor, calculăm volumul și apoi tăind crengi din mai mulți copaci, vedem care-i mai tare, cum și la ce-l putem întrebuința mai cu folos. Intrând în pădure, găsim Nordul și Vestul, după direcția mușchiului. Se aude un cântec vesel de pasere, mult mai frumos de cât cel pe care ni-l cântă ea când o ținem în cușcă. Toți tresar de bucurie. Li se mărește și dragostea de muzică.

Mai mergând, dăm de o baltă. Aici observăm bróscele. Și tot așa lărgim pe nesimțite cercul cunoștințelor și-i deprindem pe copii a descoperi și singuri, multe din tainele naturei. Ast-fel aprin-

dem în ei știința științei. Ei nu vor mai considera pământul ca o „valea plângerilor“ ci ca o grădină dumnezească, a căreia stăpân e omul. Nu vor mai chinui celelalte viețuitoare, pentru că-și dau bine sarnă, că fie-care are în rol în această lume.

Dacă un profesor e de curînd venit într'un oraș, trebuie să se intereseze a-l cunoște amănunțit. Intregul corp didactic e dator să facă primblări cu dînsul prin împrejurimi și să-l inițieze pentru excursiuni cu copiii. Prin asta nu câștigă numai noul venit, ci toți.

În fiecare lună e posibil să facem cu copiii măcar o excursiune, însufleții de ideea, că scopul ni-l forțe bun și reușit, sigură.

Cleopatra Măcărescu.

Institutóre.

GIMNASTICA

Dintre popóarele antice Grecii și Romanii, sunt cei întăi, cari aũ dat gimnasticeii atenție deosebită și cât timp aũ cultivat-o, aũ mers tot prosperând. În timpurile moderne recunoscîndu-se folósele ce le-aũ avut acele de la exercițiile gimnastice, caută toți a cultiva și perfecționa această artă, convinși încă că educația numai atunci își ajunge scopul, când cultivă nu numai spiritul ci și corpul.

Resultatele gimnasticeii. Să scie, că tóte științele și artele nu-s de cât mijlóce pentru ajungerea la scop, la educațiune. În colegii însă, studiul latinei, care nu era de cât un mijloc pentru cultivarea spiritului, cu timpul deveni scopul suprem al educațiunii. Să nu se întâmples tot așa și cu gimnastica, care n'are nici de cum scopul de-a face bună gimnastică, ci numai de-a desvolta energia fizică. Ea mai are încă în vedere a disciplina copilul și a-l odihni de lucrul intelectual. În adevăr, tóte mișcările trebuind a fi executate cu precisiune și iuțelă, né deprinde cu ordinea. Ne odihnesc mai ales, când sunt însoțite de cântece.

Gimnastica ia copilul obosit, enervat de studii și-l învioréză, îl dispune, cu singura condiție, să nu trecă nici odată limita; căci pe cât un exercițiu moderat însuflețesce spiritul copilului, pe atît unul prea mare, îl amortesce.

În timpurile nóstre mai ales, când încărcarea programelor, constrânge pe copil la mari sforțări intelectuale, alternarea exercițiilor

intelectuale cu cele corporale e din ce în ce mai necesară. Numai ea reînnoește forțele, pe care ocupația intelectual neconținut le slăbește.

Gimnastica pentru fete. Să nu credem, că gimnastica e necesară numai băeților. *H. Spencer cere pentru fete aceeași gimnastică ca și pentru băeți.* El le invită la aceleași jocuri, la aceleași primblări îndelungate; el vrea ca fetele să alerge cât și băeții. Noi nu vom merge așa departe. Vom aminti numai, că băetul găsește totdeauna mijloace să scape de influența unei locuinți rele și a vieții sedentare. Fata din contra, stă mai numai în casă. De aici rezultă slăbăciunea la care ajung și pe care n'o pot înlătura de cât prin îndelungate primblări măcar, în aerul liber. Mai bune, ca gimnastica, sînt exercițiile libere: călăritul, înotatul, patinatul etc. Acestea sunt superioare gimnasticii, fiind că printr'o singură mișcare se dezvoltă toți mușchii și sunt și copiilor mai plăcute ca gimnastica, dar nu se pot introduce în școlă fiind că cer prea mult timp, muncă etc.

Exercițiile gimnastice sunt de două feluri: *exerciții în bănci și afară de bănci.* Apoi, *mișcările individuale și mișcările în cerc.* Mai sunt *exerciții la aparate și fără aparate.*

În Suedia, unde școlile-s destul de bune, pedagogii susțin că mișcările gimnastice, să se facă încet, fără violență.

Germanii din contra.

Geutatea exercițiilor gimnastice trebuie proporționată cu forța, vrista și chiar cu dispoziția elevului. Alte condiții: sala pentru gimnastică, trebuie se fie o sală specială, înaltă în tavan, bine apărută de umezălă și de curențe.

Jocul și gimnastica. Pentru ca gimnastica să-și ajungă scopul, trebuie să fie conformă cu gusturile copilului. Dacă nu intervine plăcerea, exercițiile fizice nu pot avea rezultatul salutar, ce se aștepta de la ele. În acest punct de vedere mișcările monotone ale gimnasticeii nu echivalază cu mișcările libere și variate ale jocului. Spencer e contra gimnasticeii. El susține, că ea nu exercită de cât un anumit organ, că nu împarte de loc egal activitatea în toate părțile corpului. Preferința, ce el acordă jocului, îl duce la concluzia falsă, că gimnastica nu trebuie introdusă în școlă, nici chiar în lipsa orî căreii alte mișcări. Nimene nu pôte împărtăși părerea lui Spencer. Jocul în aerul liber, care face pe copil, să alerge, să sară, să strige e principalul mijoc al dezvoltării fizice. Englezii și Americanii sunt convinși de acésta și la ei jocul e o instituție națională. La Franceji, copiii se jócă tot mai puțin. Greșala e a peda-

gogilor, cari aū disprețuit jocurile: „*aceste nimicuri, care sunt totul în viața copilor*“.

Fröebel e singurul, care-a dat acestui studiu importanța cuvenită. *Prin joc copilul devine vesel și veselir e sufletul tuturor acțiunilor*“.

Cleopatra Roiu.

Institutóre.

CULTURA MEMORIEI

(TRADUCERE DIN COMPARÉ)

(Urmre și fine)

Exercitările recitațiunei. Este cu tóte aceste o altă întrebuințare a recitațiunei: este studiul literal al textelor frumoșe, a bucăților de prosă și de versuri cari convin pentru a îmbogăți și a orna memoria copilului.

„Exercitările recitațiunei nu se practică în deajuns în scótele noastre,“ (E. Rendu). Nu-ı nici un mijloc altul mai bun pentru a forma gustul elevilor, de a-ı învăța să simțescă, de a gusta elocvența și poesia, puterea frumoșelor gândiri și farmecul unei frumoșe vorbiri. O citire chiar studiată nu e de ajuns totdeauna: trebuie să-ı adăugăm din când în când recitațiunea verbală.

Prin acésta vom obliga memoria la o sforțare cu deosebire energetică, la o adevărată concentrare a atențiunei. Prin acésta vom obliga copilul să vorbescă. Prin acésta în fine copilul pătrunde mai bine, mai de aprópre procedurile și arta marilor scriitori: el își aproprie stilul lor; își face o comóră interióră de modele frumoșe, pe care spiritul elevului și le reamintesce inconștient când este chemat la rindul lui să scrie.

Recitațiunea autorilor nu-ı numai un exercițiū de memorie: ea este un exercițiū de limbă, un exercițiū de pronunțare, și în fine o excelentă preparație pentru redactare, pentru compoziția personală. Noi nu tăgăduim pe de altă parte greutatea ce presintă alegerea bucăților de recitare.

Ar trebui, în adevăr, ca în paginile ce se dă de învățat pe d

rost, să se găsească reunite și talentul scriitorului și simplitatea unei cugetări drepte și sănătoase, populară ôre-cum, la nivelul înțelegerei tinărului auditor ce avem de instruit.

Abusul recitațiunei. Să se iee sama cu toate aceste de la exces. Noi vom reaminti relativ la această cuvîntul literatului englez Johnson.

Intr'o di când dădea vizită într'o casă, unde infloria obiceiul de a face să se învețe fabule, un copilaș îi iese înainte pen-a'î declama o bucată, pe când alătura fratele lui cel mic se prepara s'î declame altă bucată. „Micii mei amici, le dîse Johnson intrerupînd pe cel care vorbea, n'aî putea să-mî recitați versurile vóstre amândoi de-odată ?...”

Inșă nu numai pentru acest motiv sunt insuportabile celor-alți; fiind-că nu'sî aduc nici un serviciu nici lor însuși, fiind-că 'și perd timpul, de aceia prescriem recitatorii peste măsură. Nu admirăm nici într'un fel aceste minuni de memorie care consistă, de exemplu, după cum dîce Rabelais luând în ris, în a recita o carte de la un capît până la altul, d'îndărăpt, începînd de la sfârșit.

«Mi-ar plăcea mai bine, dîcea D-na de Maintenon, vorbind de elevele sale de la Saind Cyr, ca ele se nu reție de cât dece rînduri și se le înțelegă bine, de cât se învețe un volum întreg fără să scie ceea ce dîce.»

Alegerea exercițiilor. Puțin și bine, acesta va fi dar regula în faptul recitațiunii. Se va alege de preferință bucăți interesante variate, atît în versuri mai cu samă pentru copiii cei mici. Se vor lua scurte. Se va avea grijă de a le citi în clas cu voce tare înainte de a se da să se învețe: ast-fel în cât exercițiul de recitațiune să fie mai întăi o lecție de citire. Se vor esplica cu grijă. Noi nu suntem din ceia care gîndesc că memoria trebuie să fie totdeauna înaintea înțelegerii, și că pentru acesta ar fi interes să se procedeze la un fel de cultură mecanică a memoriei, făcînd să se învețe lucruri ce nu sunt înțelese. Copilul, fără îndoială, cu minunata lui ușurință de a-și aduce aminte, s'ar da la această muncă mașinală; însă ar contracta de aici un obicei nenorocit și de care ar fi suferit totă viața lui,—acela de a repeta ca, un papagal frase de care nu și-ar da socôtela.

Resumatul condițiunilor dezvoltărei memoriei.—Un pedagog englez, D. Blackie, a resumat cu succes condițiunile principale ce sunt de îndeplinit pentru a asigura forța memoriei sau pentru a adăuga ceia ce lipsește slăbăciunii sale.

Aceste condițiuni sunt următoarele :

1. Claritatea, vivacitatea, intensitatea impresiunii originale ;
2. Ordinea și clasificarea faptelor ;
3. *Repetițiunea* ;

«Dacă cuiul uu intră dintr'o singură lovitură, bateți-l de de două ori, de trei ori chiar;»

4. Puterea logiceî :

«Omul care nu'și aduce bine aminte de cât de faptele ce și le explică, caută sub fapte înlanțuirea cauzelor ;»

5. relațiunile artificiale stabilite între amintiri ;

6. Intrebințarea notelor scrise. In lipsă de o bună memorie naturală, dicea cu acelaș sens Montaigne, «îmi fac una de hârtie.

La aceste condițiuni, care sunt tôte psihologice, trebuie să adăugim, pentru a fi complecți, condițiunile fizice.

«Cea d'întăi dintre circumstanțele favorabile memoriei, dice Bain, este starea fizică a individului... Starea fizică însemneză în sine sănătatea generală; vi-górea și activitatea organismului. în momentul când se exercită facultatea, adău-gând, ca condițiunea indispensabilă, că o porțiune suficientă de hrană în loc de a fi consacrată exclusiv pentru a activa funcțiunile fizice, se fie îndreptată cătră creier.»

Tótă lumea scie din experiență că puterea memoriei este mai mare după, de cât înainte de mâncare, după, de cât înainte de somn.

Proceduri mnemotecnice.—Pedagogii aũ raecomandat adese-orî întrebuințarea de proceduri artificiale care stabilind o legătură fă-cută de noi între amintiri, să le garanteze durata și se le ușureze deșteptarea.

Inșă procedurile mnemotecnice aũ mai întăi inconvenientul de a obicinui spiritul cu asociațiunile de idei arbitrare și superfi-ciale.

Aibă ele, din punctul de vedere al desvoltărei memoriei, tótă eficacitatea ce li se dă și tot ar trebui să le condamnăm pentru influența supărătore ce pot exercita asupra judecătii și a rațiunii.

Ce trebuie să gândim, pe de altă parte, din punctul de ve-dere înșăși a memoriei ?

«Sunt, dice Blackie, relațiuni artificiale, care nu sunt fără folos: elevul póte să'și aducă aminte ca Abidos este situat pe malul asiatic, Elesprontului dacã 'și aduce aminte numai că amândouă cuvintele Abidos și Asie, încep și una și cea altă cu aceeași literă A. Inșă acestea sunt taine, tãlmăciturî, mai proprii slă-biciunii unũ ore-caré institutor neiscușit, de cât educațiunii senătóse date de unul bun. Eũ n'am mare încredere în întrebunțarea sistematică a procedurilor mnemotecnice. Ele umpl spiritul de o mulțime de simbole arbitrare și ridicole, care vatãmă jocul

natural al facultăților. Date istorice, pentru care se întrebuintează într'un mod general acest fel de mecanică complicată, s'ar grava mult mai ușor în memorie prin raporturile de causalitate !»

Adevărata mnemotecnie este aceea care se bazează pe raporturile reale, pe asociațiunile naturale de idei, pe metoda și ordinea logică, ce trebuie să introducem în învățămînt. Din contra, mnemotecnia, care are de principiu alăturări artificiale și raporturi de convențiune, pòte fi folositore pentru a asigura păstrarea unei amintiri òre care; însă ea strică culturei generale a memoriei.

Tot aceea ce ajută memoria, în adevăr, nu o întărește de loc; și prin acésta o facem să capete obiceiuri rele, de a aștepta sprijine exterioare, stări artificiale, care o desvață de a conta pe ea însăși și pe natura lucrurilor.

Asociațiunea de idei. — Asociațiunea de idei este una din legile esențiale ale dezvoltării memoriei, în sensul că amintirile (ținerile de minte) se lîgă unele de altele, că legătura lor le fixează în spirit, și că odată asociate prin o legătură òre-care, e destul apariția uneia pentru a evoca pe cea altă. Iată pentru ce studiile noi, — cari, prin atracțiunea noutății lor chiar există atențiunea, — obosec și deconcertează memoria, fiind-că ideile ce ele sugereză spiritului nu găsesc acolo puncte de sprijin, adică alte idei anològe de care să se pòtă lipi.

În cultura memoriei, pedagogul va avea dar a trage profit din asociațiunea de idei și din diversele sale principii: unele întâmplătoare și exterioare ca centiguitatea în timp și în spațiu; altele întrensece și logice, ca legătura între cauză și efect. Cu cât vom stabili mai mult legături între cunoscinți, cu atât ideile se vor asocia mai bine și cu atât memoria va fi mai vie și mai trainică. Saint Francois de Sales dicea sub o formă plăcută: «Buna metodă de a învăța (pentru sine) este de a studia; cea mai bună este de a asculta; cea fòrte bună este de a învăța pe alții!». Dacă cel mai bun mijloc pentru a învăța (pentru sine) este în adevăr de a da lecții, acésta vine de acolo că profesorul sigur, numai de cât este obligat de a clasa, de a coordina cunoscințele ce el propune și de a le supune la o ordine riguròsă și metodică.

Diversele forme ale memoriei. «Se dice memoria, observă Legouvè: ar trebui să se dice memoriile». Sunt în adevăr memoria faptelor, memoria cuvintelor, memoria ideilor, memoria datelor, a

locurilor, și altele încă. Și aceste diverse memorii, de și nu se exclud una pe alta, se unesc rar în același individ.

Acela care reține fără să se încurce o serie de cifre și de calcule, va fi incapabil de a-și aduce aminte locurile, formele obiectelor, figurile persoanelor. Obicinuința, exercițiul des și repetat este, care mai mult de cât natura, contribuie la dezvoltarea acestor dispozițiuni diverse.

Fie-care profesiune, fie-care meserie tinde a favorisa pe una sau pe alta. La școală, rolul pedagogului trebuie să fie de a combate aceste specializațiuni ale memoriei, de a nu suferi ca ea să se devoteze exclusiv câștigării unui singur fel de cunoștinți.

Memoria, în resumat, trebuie dezvoltată în toate sensurile, în profitul ideilor abstracte, ca și în profitul imaginilor și noțiunilor sensibile. Ea trebuie să fie o putere de câștigare mlădiósă și generală, care să se deie la toate muncile gândirei, la toate ocupațiunile vieții. Dacă ea nu este de cât păzitoarea unei categorii privilegiate de amintiri, încă tot va aduce servicii, înse servicii restrânse și particulare. Ea nu va mai fi facultatea universală ce trebuie să fie, sluga inteligenței, slugă de care de alt-fel nu ne putem lipsi.

RUX. G. BUDU
Institutor

INVĂȚĂMÎNTUL CALCULUI ÎN GERMANIA.

Domnul Gh. Ghibănescu, eminentul profesor de l. română la școala normală „Vasile Lupu” Iași, suplinind și catedra de pedagogie a D-lui C. Meissner, inspector general al învățămîntului primar, se ocupă serios cu studiul științelor pedagogice și a devenit un cunoscător adînc a acestor științe.

Autorul, celei mai bune cărți de gramatică pentru clasa IV primară și a poveștitorului respectiv, dintre cărțile de asemenea natură apărute până acum în țară, publică zilnic în colónele „Opinie” articole de o mare importanță didactică.

Reproducem aci în totul articolul seú sub titlu de mai sus:

* * *

„Cele scrise de mine asupra noilor cărți de aritmetică cu re-gule, aprobate de curînd, (*) față cu vechile cărți de aritmetică, con-ținînd numai exerciții și probleme, n'aū avut alt scop de cît de a arăta; că comisiunile în aprobarea cărților de școlă din acest an aū fost călăuzite de considerente practice, lăsând la o parte consi-derentele de pură teorie. Causa acestei reviniri la practici îndati-nate stă în slaba pregătire a corpului nostru dăscălesc de a mă-nui bine o carte de probleme, în felul cum erau făcute manualele d-lor Cosăcescu, Praja și alții.

Din principiu ne înscriem contra acestei reviniri, dar nu sun-tem exclusiviști de a nu cîntări și valabilitatea considerentelor de natură practică.

În fața dar a acestei nedumeriri, credem că satisfacem pe ce-titor, dacă îi vom expune cum se învață calculul în școlile din Germania.

Se scie, că în matematicii Francejii sunt cei mai bunii teore-ticienii; Germanii însă aū reușit a-i întrece în partea practică.

Basa studiului aritmeticii e *calculul*. Norma dirigitore e de a-l face *practic și interesant*. Instrucțiile pentru școlile elementare din Prusia spun: „Îndată ce copiii aū înțeles sistemul decadelor, e de nevoie de a trece la calculul cu numere concrete, scōse din mij-locul vieții, în care trăesc copii.”

Tōte operațiunile se vor face complet între numerele 1—100, cum pentru prima oră a aratat *Grube* cătră 1800. De pildă: $4 + 4 = 8$; $8 - 4 = 4$; $4 \times 4 = 16$; $16 : 4 = 4$. Concentrarea acēsta a operațiunilor, tōte asupra aceluiași număr aū multe avantaje din punctul de ve-dere didactic.

Germanii merg și mai departe sub raportul practicităței. Se face o înlănțuire prin probleme între tōte cunoscintele. Iată de pil-dă un amănunt caracteristic, care ne dovedesc până unde ajung Germanii cu minuțiositatea calcului: „Straus, un copil nebunatic prinde o muscă și-i smulge un picior. El nu mai pōte de bucurie, când hop și tatăl seū întră în casă și vedēnd fapta lui Straus îl ține de rēu de ce făcuse. Ca pedepsă micul Straus e legat de pi-ciorul patului pe timp de un ceas. Se întrebă acum, câte piciōre a-vea musca?. Câte i-aū smuls Straus? Câte piciōre i-aū mai ramas?”

Maī tōte manualele de probleme abundă de asemenea exerciții, care îmbogățesc colosal mintea micilor copii.

(*) ▲ scris articole asupra aritmeticii de C. F. Ficșinescu.

Calculul se face oral și înscris. E preferat cel oral, ca fiind un puternic mijloc de ascuțirea minții.

Pentru ușurarea învățătorului în alegerea exercițiilor mișunesc sumedenii de manuale de probleme. Cele mai multe din asemenea manuale — foarte bune de almintre'ca — nu trec bariera unui oraș

Lepointe, de la care împrumutăm aceste sciri, ne vorbește de un manual de probleme ale unui institutor din Heidelberg, care după ce a practicat învățămîntul peste 20 ani, a strâns la un loc toate exercițiile făcute cu elevii și în broșuri a dat publicității toate acele probleme.

Totă acele manuale urmăresc principiul: *întâi calculul mental și apoi înscris*. Cine practică învățămîntul înțelege rostul acestei procedări.

Majoritatea dascalilor noștri simțim că am rămas și rămân încurcați, când e vorba de activă lucrarea problemelor cu elevii în clasă. Simțim cu toții, că cele 50 probleme lucrate cu elevii în clasă cum le cerea vechiul program analitic, s'au redus la 30 în noul program și nu muți sunt învățători, care să se conforme acestei dispozițiuni.

În mare parte greutatea vine din nesciință de procedare. Să vedem cum se practică în școlile din Germania învățarea calculului, așa cum ne raportează d-l *Lepointe*.

• Toți elevii au cu ei cartea de probleme. Clasa începe astfel: cărțile stau închise pe bancă; singur învățătorul ține cartea în mână și cetind cu voce tare pune tuturor elevilor chestiunile de rezolvat.

„Toți copiii stau atenți, mintea lor lucrează; buzele se mișcă și câte-va degele să rădică, semn că unii au răspunsul gata. Elevul numit spune rezultatul, ceilalți îl controlează, numai aceia răspund, care-l numesc învățătorul.

Exercițiul continuă: cărțile fiind deschise. În carte se găsesc exerciții pentru totă clasa. Un elev cetesce cu voce tare; toți sunt atenți; el dă rezultatul oral; vecinul îl critică sau îl aprobă, după cum a fost răspunsul. Al doilea, al treilea fac același lucru cu al doilea enunț. Învățătorul intervine la fie-care pas și desegneză elevii, cari să răspundă, pentru a nu distra clasa. Când e nevoie la o problemă mai grea, el singur citește *rar* și *tare*; toți urmăresc sirul calculului, fiind gata în tot momentul a da răspunsul hotărît. Adesea elevul, care a dat răspunsul cel întâiu, descose calculul de la capăt pentru a auzi toți și a se folosi de chipul său de deslegare.

La acestea sunt înlesniți și prin manualele lor, care cuprind câte 10—15 probleme subsecvente, analoage cu cea lucrată oral în clas. Clasa e cu atenție încordată, puține buze se mișcă în zedar.

Vin apoi deprindele scrise. Ele sunt lesne după exercițiile orale. *Nici odată enunțurile nu sunt scrise întregi pe caetele de teme, nu se scriu de cât datele în cifre. Prin acest mijloc se economisește mult timp, „căci nu se fac exerciții de caligrafie în ora de calcul“.*

Acest principiu e bun. Se caută ca cifrele să se scrie bine și calculul scris să se așeze bine.

Învățătorul citește singur sau pune un elev de citește enunțul unor probleme. Elevii însamnă pe caetele lor datele în cifre. Pentru contro. de atențiune, învățătorul pune adesea la întâmplare pe un elev să reconstitue problema după datele în cifre.

Calculul scris se face repede. Cei ce au scos rezultatul întâiu, îl comunică încet învățătorului, sau îl arată pe placă, când se plimbă printre bănci. Apoi un elev din cei mai din urmă e scos la tabelă, se îndreptă lucrarea cu ajutorul elevilor anume aleși de învățător.

Când e vorba de a grăbi lucrurile, învățătorul enunță numerele problemelor, ce le dă la grup de elevi, care le lucrăză sau în clas, sau mai des acasă

În acest chip elevii lucrăză înscris nenumărate probleme căci considerentele caligrafice lipsesc, iar cele raționale sunt lasate pe sama calcului mental.

„Economie de timp, odihna condeilor, conlucrarea minței, activitatea simultană a întregii clase de elevi, cari merg cu pas egal iată rezultatele, care ni le dă învățămîntul rațional al calcului.

Alți noștri să ia aminte“.

ELOCINȚA și RETORICA

Definițiuni și Divisiuni

I.

E l o c i n ț a

Elocința este un dar natural și o artă. — Ca dar este capacitatea de a fi mișcat, ca artă este facultatea de a înșira și de a

exprima așa fel ideile, ca să comunice emoțiunea. — Cine-va poate să convingă fără a fi elocvent și să fie elocvent fără să potă convinge.—Elocința este esențialmente darul de a fi mișcat și meșteșugul de a transmite emoțiunea (Villmain).

Om elocinte este acela ale cărui idei vin din inimă înainte de a trece prin crier sau judecata rece și a fi exprimate prin voce. — Inima te face elocvent.—Elocința este vorba vie răsbătătoare, care luminează inteligența și mișcă inima (M. J. Conus d'Epinal).—M. P. Caton difinește pe orator: „Un barbat cirtuos, dibaciū în vorbire.“ —Fénélon dice: „Acel om este demn de a fi ascultat, care nu se servește de vorbă de cât pentru ideie și de ideie de cât pentru adevăr și virtute.“—După cum se vede a fi orator înșamnă a avea talent natural și apoi a fi și cult în adevăratul înțeles al cuvintului.

Natura în acordarea acestui *dar* a fost foarte sgârcită pentru acesta și oratoriū în adevăratul înțeles sunt foarte rari, nu putem număra de cât 2, 3 mult 4, 5 de es: Demostene, Cicerone la cei vechi, iar la moderni nu putem găsi aproape pe nimene care să-i egaleze, din contra toți sunt departe; totuși am putea numera pe *Mirabeau, Cavour*, și poate încă unul sau doi; dacă însă este vorba a pune între oratori pe toți cei ce vorbesc în public, atunci găsim milioane și miliarde! . . . Oratorul după cei vechi trebuie să fie un om f. instruit și versat în toate științele.

Cel ce vroesce să comunice ideile sale publicului trebuie să scrie și să vorbească clar, plăcut, cu puritate, cu grație și forță; căci alt-fel este imposibil de a exprima ideile sale cu exactitate.—Sunt mulți care cunosc foarte amănunțit toate regulele cuvintării, dar se exprimă mai puțin inteligibil ca altul, care scie să coordoneze bine ideile, de și n'are cunoscințele celui dintăiū; deci trebuie *system* de expunere și acesta ne vine de la natură. — Regulele nu pot să inspire geniul, dar îl ajută și-l dirijază: ele nu pot să suplinescă sterilitatea, dar opresc abondența netrebuitoare; ele arată adevăratele modele pe care trebuie să le urmăm și greșele de care trebuie să ne păzim. In acest mod ele tind a lumina gustul a împedica greșelele și a ne reduce la calea cea bună.

Clasificarea Oratorilor.

Intre oratori să pot număra:

- 1). Oamenii politici ai unei țeri;
- 2). Militariū în proclamațiunile lor răsboinice;
- 3). Avocații care apără o cauză;

4). Procurorii cari acuză și apără societatea de ómenii periculoși.

5). Predicatorii cari ne conving despre adevărurile divine și propagă morala;

6). Profesorii, cari caută a convinge pre elevi despre adevărurile științei și în fine.

7). Orî-ce om care ne pôte convinge și a ne face partașul ideilor sale.

II.

R e t o r i c a.

Retorica se numeșce arta de a vorbi frumos (Dict. Șăineanu). Studiul retoriceii și al beletristicii (iteraturii) presupune chiar și cere de la acel care le cultivă o cunoscintă particulară a celor alte arte liberate (în care domină intelegența ca: istorie, filosofie, drept medicină etc.) în opozițiune cu arte'e *mecanice* și le cuprinde pe tóte ca într'un cere.---Adevărata retorică și logica sănătósă se află într'o fórte strînsă legătură — Retorica este o artă demnă de aplicațiune, un fruct al bunului simț și al gustului celui mai delicat.

Scopul său este de a aprecia cu exactitate meritul real al a-utorilor; ea ne ajută a simți într'un mod viú frumusețele lor; într'un euvînt ea ne învață *a aproba* (a aplauda) și *a blama* cu judecată. Retorica este o știință de observațiune scósă din studiul spiritului omenesc și din capo d'operile elocinței, ea este întocmai ca *gramatica* pentru *limbă*. — Retorica constată și clasifică diferitele genuri de elocvență după natura subiectului; ea examinéză apoi *fasele* diferite ale compozițiunilor oratorice și caută cea mai bună ordine de expunere, care să se realizeze prin vorbă, cea ce spiritul a conceput și poroncit. Reunirea regulilor retorice nu pôte produce elocvența după cum poetica nu face poesia, nici gramatica limba, dar dă direcție; cu tóte acestea nu este o știință de desprețuit și că geniile chiar aú nevoie de direcțiune, ca d. ex: studiile colosale făcute de Demostene și Cicerone. — Retorica ajută și desvoltă talentele naturale, dar în același timp vatămă pe cei fără talent, făcendu-I vorbitori fără de idei însă; întocmai ca un om cere ar vorbi fórte frumos, dar de la care nu s'ar înțelege nimic din cele spuse. — Cum se pôte vedea retorica este știință și nu talent natural.

III.

Diferite genuri de elocvență.

După Aristotele elocvența se poate împărți în următoarele 3 genuri:

1). *Demonstrativ* al cărui scop este *onestitatea* de ex. *Panegiricul, discursurile academice, discursurile funebre, discursurile satirice*, etc. . . .

2). *Deliberativ* al cărui scop este *utilul*, obiectul său este de a sfătui sau de a combate sfatul de ex. *elocvența amvonului, sau a tribunei* etc

3). *Judiciar* al cărui scop este *dreptatea*, obiectul său este de a acusa sau de a apăra d. ex: *pleduariile, memoriile, elocvența, baroului în general.*

Acastă divisiune a fost combătută, dar pe nedrept și cu toate acestea s'a menținut până astăzi fiind admisă de toți retoricii de la Aristotele până în prezent. Rațiunea menținerii este următoarea: aceluia cărora li se adresează discursul trebuie să dilibereze, să judece, să asculte pur și simplu

Pe de altă parte deliberațiunea să raporteze la viitor, judiciarul la trecut și demonstrativul (lauda s. hlamul) la prezent.

Ast-fel divisiunea făcută de Aristotele să raporteze la 3 feluri de oameni: 1). Acei cari ascultă și deliberă asupra binelui și utilului (g. deliberativ); 2). Acei cari judecă asupra dreptului și a adevărului (g. judiciar); 3). Acei care ascultă și aprobă s. blamează în prezent (g. demonstrativ) ceea ce le pare contrar s. conform cu frumosul.

Puține divisiuni au rădăcinii atât de profunde, principii atât de solide și caractere atât de distincte. — Trebuie însă a ținea socotă de loc, persoane și scop pentru ca aceste divisiuni să fie pe deplin justificate. — Aceste divisiuni pot fi și întretesute, fără însă de a-și pierde caracterul lor, auditorul cunoscând regulile retorice poate f. lesne să găsească locul de clasificare al or-cărui discurs în a orî-cărei părți din discurs, dacă este mixt.

Observațiuni.—Retoricii moderni fac împărțirea în 5 și anume:

1).	Discursul politic s. parlamentar,	= g. <i>deliberativ</i> .
2).	" judiciar	= g. <i>judiciar</i> .
3).	" militar	} = g. <i>demonstrativ</i> .
4).	" religios	
5).	" academic	
	"	

Cum vedem le putem reduce foarte bine și 'n mod natural la divisiunea lui Aristotele.

IV.

Divisiunea Retoriceî.

Orî-ce subiect ar trata oratorul și din ori-ce gen ar face parte trebuie să se gândească: ce are să dică, să pună în ordine ideile și apoi să le exprime; deci: substanța, ordinea și forma sînt condițiunile esențiale ale orî-căreî opere. — Cicerone dică: ce trebuie de spus, în ce loc și în ce mod. Din acestea urmază cele 3 părți ale retoriceî: 1). Invențiunea; 2). Dispozițiunea și 3). Elocuțiunea.

La aceste 3 părți retoricii vechi adaogă încă două, care de asemenea nu trebuiesc neglijate de orî-ce orator, acestea sînt: 1), *memoria* care se raportază la elocuțiune (stil) și 2), *acțiunea* ce o completează și este partea cea mai esențială ca un discurs să-și ajungă scopul.

Aceste două părți din urmă le putem reuni în una singură sub un singur nume de *acțiune*; deci studiul retoriceî cuprinde patru părți:

1). Invențiunea	}	Aceste 3 părți sînt comune orî-căreî compozițiunii literare, fie în <i>prosă</i> sau <i>versuri</i> .
2). Dispozițiunea		
3). Elocuțiunea		
4). Acțiunea. — Acésta se raportază propriu la oratorie.		

Ilie C. Crețulescu.

Prof. l. română.

1897, Octobre 20.

Pia'ra N.

JUDECATA PENTRU MOȘTENIRE

(Istorióră morală pentru clasa a III-a — IV-a).

Se știe, că mulți din școlarii cursului primar numai învață mai departe,— că chiar celui mai cinstit om, i se întâmplă în viață daraveli de judecată,— că copiilor li plac istoriórele: prin urmare înțeleg ușor și li rămâne imprimat în minte pentru tot-d'a-una, ceea ce li se spune în mod povestic.

De aceea cu scop: să fac cunoscuți școlarii câtî-va termîni din cele câteva noțiuni de *drept civic*, cari se predau în cursul primar și pe cari-i aud dilnic; de a scóte la urmă un învățămînt moral—și de a servi la compunerî—li am povestit următórea istorióră («).

A fost odată un bogat, care avea mai multe moșii cu gospodarii pe ele. Ajunsesse bătrîn și nu avea de cît un singur copil; murindu-i soția, a ramaș numai cu el—alte rude nu mai avea.

Bătrînul se simțea slab și vedînd că copilul seú e încă minor¹⁾ a început a se gîndi, că după mórtea sa, cine să îngrijască de copil pînă la majoritate²⁾ și de avere.

Avea doi prietîni cu cari a trăit ca frății. — I-a rugat să rămână epitropi³⁾ ai copilului și averei sale.—Ei au primit.

Ținea fórt mult la copilul seú, de ceea a cugetat mult... și fiind deșept și învățat, a făcut un testament⁴⁾, prin care a aratat cum trebuie să se urmeze; apoi l'a pus într'un plic închis și pecetluit și l'au încredințat *tribunalului*⁵⁾ din acea localitate spre a-l pastra pînă după mórtea sa.

Ceea ce a scris în acel testament, nu sciea nimeni.

Nu mult după aceea, se întîmplă, că bogatul móre. Atunci judecătórii au deschis testamentul și au făcut după cum spunea în el: a încredințat epitropilor pe copil și averea lui.

Bucuria epitropilor n'a fost mică, când a vedut în testament, că între altele... se dicea: „Prietiniî mei vor da copilului meú **ceea ce le va plăcea**; iar restul va rămânea a lor pentru ostentála și cheltuála.....“

(¹⁾ Cuvintele tehnice se pot esplica și înainte, în alte ȓile—căci vestindu-i că va urma o poveste, vor fi f. atenți.; ori pe urmă—după cum școlarii posed mai multe sau mai puține cunoștinți de înțelesul lor—ca să nu ne oprim în expunere, pentru a fi mai înțelésă și atrăgétóre istorióra. Ea se póte spune și în mai multe ȓile—câte o parte pe ȓi—servind elevilor ca recreațiuni plăcute și ca indemn spre silință la învățatură, căci așteptă cu nerabdare urmarea istoriórei, dacă vor fi buni.

(1) Mai mic de 21 ani.

(2) La etatea de 21 ani—major, când legea 'i dá dreptul de a se conduce singur și a-și stăpîni averea.

(3) Îngrijitor.

(4) Voia lui aratată prin scriere și iscălită de el.

(5) judecătórilor (mai mulți forméză instanța—autoritatea care judecă)

Ei, prin cuvintele : „*Ceea ce li va plăcea*„, au înțeles, că vor putea da copilului. numai *ceea ce vor voi și cât vor voi*; de aceea moșiile cele mai mici cu pământ mai slab și gospodăriile mai rele, pe cari ș'au pus în gând să le dea moștenitorului⁽⁶⁾ le au lasat în părăsire; iar pe acele cu pământ roditor și heiuri bune—cari *li plăcea* și credeau, că vor rămânea a lor—le au adus în cea mai bună stare.

Devenind copilul major ș'a cerut meștenirea⁽⁷⁾ pe samă.

Epitropii i-au dat *aceea ce au voit*: moșiile cu gospodăriile cele mai rele, adică acelea cu acărora întreținere n'a cheltuit nici un ban—crezând că urmează după testament; iar acele bune—cari *li-au plăcut* lor și pentru a cărora înflorire cheltuise bani mulți—le au oprit pentru ei.

Moștenitorul ne-mulțumit li a făcut proces⁽⁸⁾ și la termin⁽⁹⁾ avocații¹⁰⁾ epitropilor au susținut, că ei n'au făcut de cât voea testatorului⁽¹¹⁾, care—prin cuvintele din testament „*ceea ce li va plăcea*“ hotărăsese să-i dea *ce vor voi*.

Înțelegând și judecătorii tot așa, au respins reclamația⁽¹²⁾ moștenitorului, cu drept de apel⁽¹³⁾.

Tinărul—vădând că din averea tatălui său, s'a ales cu ce a fost mai rău; iar streinii, cu ceea ce au fost mai bun—era tot supărat și se jăluia când cătră un avocat, când cătră altul și toți îi spuneau, că—față cu cele prevădute în testament—n'are dreptate⁽¹⁵⁾.—Iși luase nădejdea, când—din întâmplare—povestese pațania sa unui avocat nu așa de vestit, pentru că el numai atunci apăra pe cine-va într'un proces, când vedea că are dreptate.

Acel avocat i-a spus : „Tinere, eu cred, că ai *dreptate*. Să urmăm cu *procesul* mai departe... și ai să câștigi“.—El face apelul tinărului la curte și la termin a aparat și a susținut ast-fel : „părintele tinărului în testament, prin cuvintele : „*ceea ce li va plăcea*“ n'a voit a se înțelege, că să se dea copilului *ceea ce vor voi* epitropii, după cum vor avea gust; ci ceea ce va fi mai bun, adică *aceea ce li va plăcea* lor mai mult.“

„Se vede, că *lor li a plăcut* moșiile cu gospodăriile cele mai

(6) Fiul—cel îndrept a moșteni (a stăpâni).

(7) Moștenirea—(avere) ramașă de la părinți—(rude).

(8) I-a dat în judecată.

(9) Dăua judecării.

(10) Apărătorii—acei care știu legile.

(11) Acelui ce a făcut testamentul.

(12) Jalba—cererea—prin care cere dreptate.

(13) Reclamația la instanța mai înaltă—curtea de apel.

bune, de óre-ce le aũ ingrijit mai bine și le-aũ oprit pentru ei; deci acelea se cuvin moștenitorului; iar cele-l-alte, cari nu li aũ plăcut, să rămână a epitropilor.....“

Acești judecători, luminați de apărător, aũ priceput, că acesta a fost *voea* testatorului și aũ făcut dreptate⁽¹⁵⁾ tinérului, *hotărînd* :⁽¹⁴⁾

„Moșiile cele bune, cari aũ plăcut epitropilor și pe cari pusesse stăpânire ei, să le ıee moștenitorul; iar epitropiı să rămână cu cele l-alte“

I.

a. — Acel bogat n'a știut numai a scrie, ci a și înțeles ceea ce a scris.

El, prin știință și înțelepciune, a asigurat viitorul copilului seı.

A urmat după proverbele : *«Până nu puı în plug cu omul nu-l cunoscı.»*

«Aı carte, aı parte; n'aı carte, n'aı parte.»

b. Aceı prietini n'aũ fost sinceri⁽¹⁶⁾, ci cu cuget de a-și însuși pe ne-drept averea prietenului lor.

II.

a. Prietini, apărătorii și judecătorii cei întâi, aũ cetit *testamentul*; dar n'aũ înțeles aceea ce aũ cetit.

b. Apărătorul și judecătorii cei al doilea, aũ priceput aceea ce aũ cetit și aceea ce — cel ce a scris — a voit să se înțelégă.

MORALA :

Copii, din acéstă istorióră, trageți următóarele invetături :

I

a. — Să fiți sinceri cătră amicii voștri.

Să nu luați dreptul altuia.

Proverbele : *„Ceea ce ție nu-ți place, altuia nu face.“*

„Cum vei face, așa vei găsi“.

II

a. — Siliți-vé, nu numai să știți a scrie, a ceti și a ține minte ceea

⁽¹⁴⁾ Hotărînd—hotărîre—sentințe—se numește dreptatea ⁽¹⁵⁾ găsită și aratăată prin scriere înaltă de judecatori.

⁽¹⁶⁾ Cu inimă curată—buni—credincioși.

ce scriți și citiți, ci să și înțelegeți adevărul. *Să pricepeți cum a cugetat și a vorbit cel ce a scris.*

b. — Atunci, veți capata cunoștinți temeinice, adică :

Știința—drepta judecată—morală: „A prețui toate lucrurile după adevărata lor valoare și a trăi (a urma⁽¹⁵⁾) după această dreptă prețuire“ care vă va folosi în viață la ori-ce nevoi.

Om învățat (cu carte) se numesce—nu acela care poate scrie, citi și ține minte.... ci—numai acela, care știe cum să scrie și să citească și pricepe ceea ce scrie, ceea ce citește și ceea ce știe.

1897 Octombrie 8.

GH. NICOLAU

Directorul școlii de băieți No. 3 din Piatra-N.

SENTINȚE

Cel ce scrie fără biziunță și cel ce citește fără să înțeleagă, amândoi își pierd zadarnic o parte mare din viața lor.

* * *

Unde sunt multe legi, nu se păzesc nici unele.

* * *

Fă bine și lasă să te vorbescă rău, de cât să faci rău, și se te vorbescă de bine.

LECȚIE din ARITMETICĂ.

Inmulțirea unui număr decimal cu un întreg de 2 ori mai multe cifre.

Planul

I. Pregătirea.	II. Tratarea,	{ 1). Intuirea 2). Sistemizarea	} a). Asociațiunea b). Generalizarea. III, Aplicarea c). Clasificarea

Desfășurarea planului.

I. Ce înmulțiri ați învățat voi...?, Cum se înmulțesc numerile

întregi . . ? . Ce fel de numere mai cunosceti afară de cele întregi? Ce să numesce număr decimal . . ? Care e deosebirea într'un număr decimal și unul întreg . . ? . Ce socoteli ați învățat cu numerile decimale? . Cum se adună mai multe numere decimale? . Cum să scad? . De ce trebuie să ținem samă la operațiunile cu numerile decimale? .

Caetele afară. Să face corectarea temelor.

Ați vă voiți învăța cum să înmulțesce un număr decimal cu un număr întreg.

II. 1). Ascultați!. Un negustor vinde 24 m. de stofă bună cu câte 10 l 50 b. metru Cât va lua pe totă stofa? .

Repetă problema? .

Ce cunoscem în problema acesta? . Ce vrem să aflăm? . Cât va lua pentru 24 m.? . De câte ori mai mult? , Socotiți toți în gând! .

Cât ai aflat, . . V.? . Cine a mai aflat ca el? Cine a aflat altfel? etc. etc. Cum ai socotit? . Dar tu? .

Să socotim acum cu toți, să vedem dacă ați socotit bine.

Dacă negustorul ar fi vândut numai 4 m. cât ar fi luat? (42 lei). Câți metri mai vinde el? . Dacă s'ar vinde numai cu 10 l. m., cât va lua el pe 20 m.? . (200 lei). Cât face $200 + 42$ lei? Cât mai ia pentru metru?, (50 bani). Cât va lua pentru 20 m. dacă ar vinde cu 0.50 l. metru? . Cât face la un loc $242 + 10$ lei? (252 lei). Câți bani va lua dar la un loc negustorul? .

Să facem această lucrare și 'n scris. Eși la tablă? . Luați sama toți.

Cu cât vinde negustorul metru de postav? , (scrie pe tablă). Câți metri a vândut? . Scrie și numărul acesta? . Ce operație trebuie să facem? . Care este de înmulțitul? , Pentru-ce? . Dar înmulțitorul? . De ce? .

Ce fel de număr este de înmulțitul? . Ce avem să înmulțim aici? .

Luați sama!. Când facem înscris ast-fel de înmulțiri, ștergem virgula de la numărul decimal. Ce fel de număr este acum de înmulțitul? (scrie mai jos) De câte ori numărul 1050 ie mai mare de cât 10,50? (de o sută de ori). Pentru-ce? .

Ce fel de numere avem să înmulțim acum? . Cum să face înmulțirea a 2 numere întregi . . ? Inmulțesce R. ? . Mai departe T.? . Ce facem cu produsele parțiale? Cât am aflat? (25200), Ce rezultat am capatat în gând? . De câte ori este mai mare numărul 25200 de cât 252,00? . Pentru-ce? (s'a mărit de 100 ori de înmulțitul). Ce vom face ca aceste numere să fie egale? . Cum micșurăm pe

25200 de 100 ori?. Ce fel de număr a devenit acum? Câte decimale are produsul total acum?. Dar câte sunt la de înmulțit?. Ce observați la numărul decimalelor, produsului și de înmulțitului? (numărul decimalelor de la produs este egal cu numărul decimalelor de la de înmulțit).

$$\begin{array}{r} \text{L.} \qquad \qquad \text{L.} \\ 10.50 \times 24 = 552,00. \\ 1050 \times 24 \\ \quad 24 \\ \hline 4200 \\ 2100 \end{array}$$

25200 (Să află scris pe tablă).

Ce am făcut până acum?

Pausă. În 5 minute să cântă un cântec potrivit și să fac mișcări gimnastice.

Ascultați altă problemă. Un bacan cumpără 25 căpățini de zahar și fie-care căpățină cântăresce 2 kgr 500. Câte kg. vor cântări 22 de căpățini?

Repetă problema? De unde cumpără zaharul? Din ce să fabrică? Ce cunoștem în prob'emă asta? Ce nu cunoștem? Aflați câte kgr vor cântări căpăținele toate?. Cât ai aflat?. etc. etc.

Să facem cu toții socotela asta. Dacă ar cântări 4 kgr. o căpățină, cât vor cântări 25 căpățini? (100 kg.) Dar 500 gr a câta parte din kgr. este?. Cât face dar de 25 ori o jumătate de kgr.?. (12 kg. 500). Cât avem la un loc?, (100 kg. + 12 kg. 500 = 112 kg. 500).

Acastă socotelă să face înscris ca și cea de mai sus.

$$\begin{array}{r} \text{kgr.} \qquad \qquad \text{kgr.} \\ 4,500 \times 25 = 112,500. \\ 4500 \times 25. \\ \quad 25 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 25500 \\ 9000 \end{array}$$

112500 (schița lucrării a 2-ua dupe tablă).

2. a). Ce numere am avut în problema întâia? Ce fel de număr este 10 l. 50? Dar 24 m.? Cum le-am înmulțit? Câte decimale am despărțit la produs? (Câte au fost la de înmulțit) Ce fel de numere am avut în probl. 2-ua?. Cum le-am înmulțit și pe acestea? Câte decimale am despărțit și aici la produs?

b). Cum să face dar înmulțirea unui număr decimal cu unul întreg? De ce trebuie să ținem samă și la această înmulțire? (virgula) Câte cifre decimale despărțim tot-d'a-una la produs, când de înmulțitul e număr decimal? (Să deprinde bine regula)

c). Intru cât samănă această înmulțire cu cea de la numerile întregi?. In ce să deosebesc?.

III. Să fac două ori trei înmulțiri cu elevii în clasă. Acuma exemplele sunt mai grele.

Pentru lecția viitoare să dă o problemă din carte, s'aŭ să dicteză și câte-va exerciții.

Să țineți minte regula ce ați învățat-o astă-dî.

(Să înțelege că temele ce le-aŭ avut copiii pe adî, să corecteză înainte de a se începe prepararea noiei lecțiuni).

N. Popovici.

I n s c i i n ț a r e .

Colegul I. Veniamin, învățător în com. Podoleni, ne trimite spre publicare următoarea scrisoare adresată D-lor învățători din jud. Némțu:

Stimați Colegi,

„Toți câți aveți grădini școlare și doriți să vă ocupați serios de pomologie, adresați Domnului *Ministru al agriculturii* o cerere „adeacă un raport din partea școlei și veți obține pomi pentru cultură de o bună calitate.

„Transportul lor îl aveți gratuit. Aratați numai gara cea mai „apropo de locuința D-vóstră și acolo îi veți primi.

„Instrucțiunile necesare pentru plantarea lor ni le oferă D-l „*Ionescu* — doctor în știință de la München — în numerile viitoare „ale revistei noastre.

„Grăbiți-vă, căci să dau pomi numai toamna—până ce cade zapada — și primăvara“.

Salutare și frăție, *I. Veniamin.*

D I V E R S E :

DI. I. N. Ciocan institutor la școala de băeți No. 16 din Bucuresei, a bine voit a trimete pentru biblioteca revistei societății corpului didactic din jud. Neamț — sediul la școala No. 3 de băeți din Piatra — un exemplar „Noțiuni de dreptul civic“ pentru clasa IV primară, întocmit de d-sa și d-l. I. C. Florescu; asemenea mai multe caete de caligrafie pentru clasele I, II, III și IV-a a 15 bani numărul.

Atât cartea „Noțiuni de drept civic cât și caetele, sunt lucrute cu muțtă îngrijire. E. fôrte ușor de urmat după ele, fiind aranjate în mod practic. Ne facem o deosebită plăcere a le recomanda colegilor noștri.

* * *

Onor. Redacții a revistelor: Convorbiri didactice. Tincrimea română, Școala poporului, Școala sătenilor și jurnalul Corespondența provincială din Piatra, a bine-voit a face schimbul cu revista societății-corpului didactic din jud. Neamț.

* * *

Onor. Redac. a revistei „Convorbiri didactice“ ni-a trimes colecția întrégă pe anul al III-lea, pentru care-i aducem viile nóstre multămiri.

* * *

Domnișórele, Dómnele și Domni, care vor bine voi a trimite articole pentru revistă (vedí procesul verbal din revista No. 1 an. II), sunt rugați:

- 1). A urma după ortografia academieii Române,
- 2). A scrie—numai pe o față a cólei—și citeț.
- 3). A semna articolele.

* * *

Rugăm încă odată pe toți colaboratorii și mai ales pe învățatori, să ne trimetă articole pentru revistă. Sunt atâtea de scris despre școala rurală, în cât s'ar putea tipări volume! Și cine mai bine ca învățatori cunósce lipsurile și nevoile învățemîntului rural? De aceea ei, cu colorile cele mai vii, să le publice spre a fi cunoscute de toți și apoi să se începă lupta pentru înlăturarea lor. Așteptăm dar și credem că cererea nóstră, nu va fi glasul celui din pustiú.

* * *